

„ROSE-MARIE“

27. V 1950

RT „Estonias“

Uue operetletendusena tõi RT „Estonia“ lavale R. Friml ja H. Stotharti 3-vaatuselise opereti „Rose-Marie“.

Vaadates „Rose-Mariet“ tajub teatrikülastaja jälle kord, kuivõrd silmapaistev on nõukogude opereti üleolek võrreldes kodanliku operetiga. Kuigi nõukogude operett on alles kujunemisejärgus, on ta rajatud hoopis uutele kunstilistele positsioonidele, mis on seotud nõukogude tegelikkuse, rahva loova töö ja kogu meie eluga. Mõistagi ei saa lääne kodanlikele operettidele esitada neid nõudeid, mis on õigustatud nõukogude opereti juures. Ka „Rose-Maries“ on mõningate sotsiaalsete motiivide esiletoomine ainult taustaks tegelaste armuvahekordade selgitamisele.

„Rose-Marie“ muusika nagu pretendeeriks originaalsete indiaani rahvamuusika teemade kasutamisele (Wanda tantsud, juhtlaul „Indiaani armuhüüd“ jm.). Kuid tegelikult on opereti autorid suurel määral muusika üles ehitanud džässlikele intonatsioonidele, mida on püütud võrrelda mingi võltsromantika ja „eksootikaga“. Muusikaliine stiilitus ei jäta siin seetõttu ühtse suurvormi muljet, — pigemini on siin tegemist üksikute tegevustikku illustreerivate lauludega.

Lavastaja Paul Mägi on „Rose-Marie“ lavaletoomisel algteksti mõnevõrra muutnud, kaotamata aga silmist fakti, et on tegemist kodanliku operetiga. Lavastaja on püüdnud rõhutada ja eredamalt esile tuua üksikute kujude klassiolemust, kuid õige tagasihoidlikult, kuna selleks ei anna küllalt võimalusi ei sündmuste loogiline arengimine ega ka opereti muusika iseloom. Selle vastu on „Estonias“ varem korduvalt eksitud (näit. „Suur viuldaja“).

„Rose-Marie“ kogu sündmustiku kõik areneb kodanliku ühiskonna raamides. Ei nimikangelane ega ka tema armastatu Jim ei kujuta endast mingeid teadlikke võitlejaid kulla võimule rajatud elukorralduse vastu, nad ainult protestivad oma isiklike õnnetustuste ajutise kokkuvarisemise puhul. Klassivahekordade küsimus on operetis kaudis segane, kusjuures eriti Rose-Marie

positiivsus ei ole millegagi konkreetset näidatud, ta esineb tavalise, tühise kodanliku naisena. Ka Jimi sõber Hermann oma Jeanne'iga on tüüpiline väikekodanlik paarike, kes teostavad oma „unistuse“ ja avavad moeateljee.

„Vastasleeri“ peaesindaja, kullakaevanduste omanik Hawley, ei ole niivõrd julm ekspuataator kui just oma armu- asjadega tegeleja. On selge, et säärase ideevaese ja vastuolulise teose juures on lavastajal raske midagi niisugust saavutada, mis võiks täiesti rahuldada nõukogude vaataja nõudeid. P. Mägi on püüdnud küll teose sisulisi lünki täita teatavate lavastuslike võtetega, kuid ka selles osas tuleks lavastajale ette heita kallakut demonstreerida uudsust ja leidlikkust kui omaette eesmärke, näiteks kalapüügistseen ja Hermann ja Ethel'i stseen ateljees. Siia on puistatud rohkesti buffanaadlikku laadi „vaimukusi“ ja poliitilisi torkeid, mis aga antud tekstis ei mõju veenvalt. Muide antud kujul on üldse raske mõista „Rose-Marie“ tegevusaega.

Enamus osatäitjast suutis oma ülesannet korrektselt täita, kuivõrd antud kujud seda võimaldasid. Juhan Jürgol kullakaevanduste omanikuna õnnestus näidata selle inimlikkuse täiesti kaotanud kiskja tüüpilist joont — tema pimedat usku, et kulla eest on kõik ostetav, ka inimlikud tunded.

Suurte rõvelajate kannul liigub alati hääne, kelle osaks langeb see, mis on järele jäänud murdja täitmatu isu rahuldamisest. Selleks hääniks on Rose-Marie vend Emile, kes on end ihu ja hingega oma leivavanemale maha müünud ja selle soosingu pälvimiseks ei vali vahendeid. Ants Aasma oleks võinud Emile'i närusust veelgi rohkem rõhutada.

Politseiseersant Malone'i osas andis Alfred Mering usutavalt edasi kujule omast nüridat satraabilisust. Kuid opereti süžest tingituna on lavastaja ja näitleja andnud selle kuju peamiselt koomilise argpüksina, isegi karkeeritud „õnnetu armastajana“, mis loomulikult ei too esile ookeanitaguse politseiametniku tõelist olemust.

Ilmseks operetistambiks jäi ka „preili kõrgemast seltskonnast“ Ethel Branderi kuju, vaatamata sellele, et Linda Sellistemägi näitab siin häid karakternäitleja võimeid.

Sellele negatiivsete tüüpide galeriile vastandatud positiivsed kangelased jäetavad vastavalt teose iseloomule ka lavastuses hoopis verevaesema mulje. Rahvas on esindatud kaevurite ja mägi-küttide näol eesotsas Tehhase kaevuri Jim Kenyoniga. Kuid ka Jim Kenyoni tunne ainult ta armuelamuste kaudu. Indiaanlane Must Kotkas nimetab teda küll „ausaks valgeks“, kuid meil on siiski tegemist ainult opereti-premjääriga, olgugi et osatäitja G. Ots püüab rõhutada Jimi mehisust ja sirgjoonelisust.

Rose-Mariest jääb mulje kui naiivsest ja trotslikust metsikuvõitu miljöös üles kasvanud tütarlapselt. Kui M. Rebane mänguliselt suutis selle kuju põhiliselt õigesti edasi anda, siis vokaalselt jättis ta aga palju soovida, eriti „Indiaani armuhüüde“ esitamisel.

Jim'i sõbra „Metsiku Hermann'i“ osa käsitleuses oli E. Pärn kodanlikust operetist hästituntud tavaline koomik, —

vanu dzassikele inonatsioonidele, mida on püütud võrstsitada mingi võltsromantika ja „eksootikaga“. Muusikiline stiilitus ei jäta siin seetõttu ühtse suurvormi muljet, — pigemini on siin tegemist üksikute tegevustikku illustreerivate lauludega.

Lavastaja Paul Mägi on „Rose-Marie“ lavaletoomisel algteksti mõnevõrra muutnud, kaotamata aga silmist fakti, et on tegemist kodanliku opere-tiga. Lavastaja on püüdnud rõhutada ja eredamalt esile tuua üksikute kujude klassiolemust, kuid õige tagasihoidlikult, kuna selleks ei anna küllalt võimalusi ei sündmuste loogiline arene-mine ega ka opereti muusika iseloom. Selle vastu on „Estonias“ varem kor-duvalt eksitud (näit. „Suur viuldaja“).

„Rose-Marie“ kogu sündmustiku kõik areneb kodanliku ühiskonna raamides. Ei nimikangelane ega ka tema armastatu Jim ei kujuta endast mingeid tead-likke võitlejaid kulla võimule rajatud elukorralduse vastu, nad ainult protestivad oma isiklike õnnetatluste ajutise kokkuvarisemise puhul. Klassi-vahekordade küsimus on operetis kau-nis segane, kusjuures eriti Rose-Marie

raske mõista „Rose-Marie“ tegevus-aega.

Enamus osatäitjaid suutis oma üles-annet korrektselt täita, kuivõrd antud kujud seda võimaldasid. Juhan Jürgol kullakaevanduste omanikuna õnnestus näidata selle inimlikkuse täiesti kaota-nud kiskja tüüpilist joont — tema pi-medat usku, et kulla eest on kõik ostet-av, ka inimlikud tunded.

Suurte rõvelajate kannul liigub alati hääne, kelle osaks langeb see, mis on järele jäänud murdja täitmatu isu rahuldamisest. Selleks hääniks on Rose-Marie vend Emile, kes on end ihu ja hingega oma leivavanemala maha müünud ja selle soosingu pälvimiseks ei vali vahendeid. Ants Aasma oleks võinud Emile'i närusust veelgi rohkem rõhutada.

Politseiseersant Malone'i osas andis Alfred Mering usutavalt edasi kujule omast nüridat saturaabilisust. Kuid ope-reti süžeest tingituna on lavastaja ja näitleja andnud selle kuju peamiselt koomilise argpüksina, isegi karikeerit-ud „õnnetu armastajana“, mis loomu-likult ei too esile ookeanitaguse politsei-ametniku tõelist olemust.

Ilmseks operetistambiks jäi ka „prei-li kõrgemast seltskonnast“ Ethel Bran-deri kuju, vaatamata sellele, et Linda Sellistemägi näitab siin häid karakter-näitleja võimeid.

Sellele negatiivsete tüüpide galeriile vastandatud positiivsed kangelased jä-tavad vastavalt teose iseloomule ka lavastuses hoopis verevaesema mulje. Rahvas on esindatud kaevurite ja mägi-küttide näol eesotsas Tehhase kaevuri Jim Kenyoniga. Kuid ka Jim Ken-yoni tunneme ainult ta armuelamuste kaudu. Indiaanlane Must Kotkas ni-metab teda küll „ausaks valgeks“, kuid meil on siiski tegemist ainult opereti-premjääriga, olgugi et osatäitja G. Ots püüab rõhutada Jimi mehisust ja sirg-joonelisust.

Rose-Mariest jääb mulje kui naiivsest ja trotslikust metsikuvõitu miljões üles kasvanud tütarlapselt. Kui M. Rebane mänguliselt suutis selle kuju põhiliselt õigesti edasi anda, siis vokaalselt jättis ta aga palju soovida, eriti „Indiaani armuhüüde“ esitamisel.

Jim'i sõbra „Metsiku Hermann'i“ osa käsitluses oli E. Pärn kodanlikust ope-retist hästituntud tavaline koomik — „naiste käes hädas olev poiss“, — kelle peamiseks funktsiooniks on maksku mis maksab publikut lõbustada.

Jeanne'i, algul restorani, siis moesa-longi pidaja osas esines Eva Meil, kel-lele see osa samuti ei pakkunud nime-tamisväärseid loomingulisi võimalusi väljumiseks kitsaist subretiraamest, kuigi näitleja püüdis igati rõhutada ku-ju tragidust ja hakkajalikkust.

Teistest osadest jäid paremini meelde indiaanlaste — Musta Kotka (Hugo Malmsten) ja tema naise Wanda (Inge Pöder) — kujud. Eriti Inge Pödra osakäsitlus tõendab selle seni peamiselt balletisolistina tuntud lavajõu tõhusat draamatilist talenti.

Boris Blinoffi leidlikult seatud in-diaani tantsud ja Lembit Rosa dekorat-sioonid ning kostüümid andsid tegevus-tikule iseloomuliku tausta.

„Rose-Maried“ ei saa võtta teatri loo-mingulise võiduna või saavutusena, mis oleks uueks lüliks RT „Estonia“ vaiel-damatult tõusvas arenemistees. Lavas-taja ja kollektiiv on kahtlemata teinud ära palju tööd opereti lavale toomisel, kuid tulevikus on õigem rakendada oma jõudu ideeliselt kõrgeväärtusliku-ma ja sisukama teose lavastamiseks.

L. Normet